

Providing an Entrepreneurial University Model for Islamic Azad University (Case Study of Tehran)

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Leila Seyed Mousavi¹
Mehdi Shariatmadari^{2*}
Fatemeh Hamidifar³
Parasto Khosravi³
Baharak Shirzadkebria³

How to cite this article

Leila Seyed Mousavi, Mehdi Shariatmadari, Fatemeh Hamidifar, Parasto Khosravi, Baharak Shirzadkebria, Providing an Entrepreneurial University Model for Islamic Azad University (Case Study of Tehran), *Journal of Islamic Life Style Centeredon Health*, 2020:3(5): 228-237.

1. PhD Student, Department of Educational Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Educational Management, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant Professor, Department of Educational Management, Higher Education, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
4. Assistant Professor, Department of Educational Management, Higher Education, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
5. Assistant Professor, Department of Educational Management, Higher Education, Central Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.

* Correspondence:

Address:

Phone:

Email: mehdishariatmadari@yahoo.com

Article History

Received: 2019/12/01

Accepted: 2020/02/29

Published: 2020/03/16

ABSTRACT

Purpose: The main purpose of this study was to provide a model for university entrepreneurship for Islamic Azad University.

Materials and Methods: Quantitative methods were used to present the qualitative paradigm and to increase the generalizability and test the model. Was considered. The statistical population of the second group was all faculty members of Azad University, Central Tehran Branch, 1070 people, based on Cochran's formula, 283 people were selected by simple random sampling method. MaxQda software was used for data analysis in qualitative part and LISREL and SPSS software were used in quantitative part.

Findings: The results showed that the results of the interviews conducted and their coding were the extraction of 5 dimensions, 13 components and 104 indicators for university entrepreneurship in Islamic Azad University. The results also showed that 13 components of entrepreneurial indicators are in a relatively favorable situation. According to t-test, the tendency of the presented answers tends to be less than the mean options.

Conclusion: According to the results of Friedman test, the environmental-contextual dimension has the most and the process dimension has the least impact on the development of the Azad University as an entrepreneurial university.

Keywords: Entrepreneurial University, Structural, Environmental, Process, Behavioral, Developmental.

ارائه الگوی دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی (مورد مطالعه شهر تهران)

لیلا سید موسوی^۱

دانشجوی دکتری، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

مهدی شریعتمداری^{۲*}

استادیار، گروه مدیریت آموزشی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران (نویسنده مسئول).

فاطمه حمیدی فر^۳

استادیار، گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

پرستو خسروی^۴

استادیار، گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

بهارک شیرزاد کبری^۵

استادیار، گروه مدیریت آموزشی و آموزش عالی، واحد تهران مرکزی، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران.

چکیده

هدف: هدف اصلی این تحقیق ارائه الگوی جهت کارآفرینی دانشگاهی برای دانشگاه آزاد اسلامی بود.

مواد و روش ها: برای ارائه الگو از پارادایم کیفی و افزایش تعمیم پذیری و آزمون مدل از روشهای کمی استفاده شد، جامعه آماری پژوهش شامل دو گروه، گروه اول ۱۰ نفر از خبرگان دانشگاهی و اساتید دانشگاههای آزاد اسلامی شهر تهران و روش نمونه‌گیری بصورت هدفمند در نظر گرفته شد. جامعه آماری گروه دوم کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی به تعداد ۱۰۷۰ نفر که براساس فرمول کوکران، تعداد ۲۸۳ نفر با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. برای تجزیه و تحلیل دادهها در بخش کیفی، از نرم‌افزار MaxQda و در بخش کمی از نرم افزارهای لیزرل و SPSS استفاده شد.

یافته ها: نتایج نشان داد که حاصل مصاحبه های انجام شده و کدگذاری آنها، استخراج ۵ بعد، ۱۳ مؤلفه و ۱۰۴ شاخص برای کارآفرینی دانشگاهی دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشد. همچنین نتایج نشان داد که ۱۳ مؤلفه شاخصهای کارآفرین در وضعیت نسبتاً مطلوبی قرار دارند. طبق آزمون t، گرایش پاسخهای ارائه شده متمایل به گزینه های کمتر از حد متوسط است.

نتیجه گیری: باتوجه به نتایج آزمون فریدمن، بعد محیطی-زمینه‌ای بیشترین و بعد فرآیندی کمترین تأثیر را در توسعه دانشگاه آزاد بعنوان دانشگاه کارآفرین دارد.

کلید واژه‌ها: دانشگاه کارآفرین، ساختاری، محیطی زمینه‌ای، فرآیندی، رفتاری، توسعه‌ای.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۸/۰۹/۱۰

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۸/۱۲/۱۰

*نویسنده مسئول: mehdishariatmadari@yahoo.com

مقدمه

توسعه اقتصادی بعنوان عملکرد آموزش عالی، تغییر در قانون حق مالکیت دارایی‌های فکری دانشگاه، کاهش در بودجه دانشگاه و در نتیجه کمبود منابع مالی از جمله فشارهای اساسی می‌باشند که در مسیر کارآفرین شدن دانشگاه‌ها وجود دارند (۱). این فشارها همچنین، فرصتهایی مانند پیگیری همکاری‌های بین‌المللی در آموزش و پژوهش، ساخت شبکه‌های گسترده‌تری از رابطه‌ها شامل: افزایش فشار شایان ملاحظه برای پاسخگویی و مسوولیت پذیری، با توجه به ارزشهای عمومی، را برای بخش آموزش عالی در مسیر کارآفرین شدن به وجود آورده‌اند (۲). در این شرایط پیچیده و پیوسته در حال تغییر، نزدیک به همه سازمان‌ها با محیطی پویا، که تغییرپذیری‌های سریع فناوری، کوتاه شدن چرخه تولید و جهانی شدن از مشخصه‌های بارز آن تلقی می‌شود، روبه‌رو هستند. در پی این شرایط در بخش آموزش عالی نیز توجه به کارآفرینی و دانشگاه‌های کارآفرین در اولویت قرار گرفته‌اند (۳). به این معنی که تغییرپذیری‌های جهانی در فرهنگ سازمان‌ها و نوع فعالیت‌ها و روابط دانشگاه‌ها در پاسخ به فشارهای محیطی که دانشگاه‌ها در آن فعالیت می‌کنند، صورت گرفته و در نهایت، بهترین پاسخی که به این بافت محیطی جدید داده شد، همانی است که کلارک (۱۹۹۸)، آن را دانشگاه کارآفرین نامید (۴). با توجه به این که عامل انسانی مهم‌ترین جنبه‌ی کارآفرینی است و آموزش آن، بعنوان مهم‌ترین رسالت دانشگاه‌ها بشمار می‌آید، توجه به ضرورت ایجاد دانشگاه کارآفرین در روند پیشرفت کارآفرینی در کشور تأثیر بسزایی خواهد داشت (۵). بر همین اساس، بسیاری از کارشناسان بر آموزش عالی و نقش مؤثر آن در ساخت و ساز اقتصاد دانشی و جامعه‌های مردم‌سالاری (دموکراتیک)، تأکید کرده و باور دارند که مؤسسه‌های آموزش عالی و در پی آن مدیران این مؤسسه‌ها، ناچار به بازنگری اساسی در وظیفه‌ی خود برای پاسخ به خواست‌های جامعه مدنی هستند (۴). بحران‌های مالی (۶)، انبوه‌سازی آموزش عالی، برنامه‌های اشتغال، خواسته‌های دانشجویی، توسعه‌ی مهارت‌های کارآفرینی، جهانی‌سازی، راهبردهای بین‌المللی سازی دانشگاه‌ها، بیکربندی دانش جهانی، فرآیندهای تعامل و انتقال دانش، بودجه‌های دانشگاهی، شرکت‌های دانشگاهی، آزادی علمی و استقلال دانشگاهی و خلق ارزش‌های عمومی از جمله چالش‌های محیطی کارآفرینانه‌ای هستند که امروزه دانشگاه‌ها با آن روبه‌رو می‌باشند (۲).

دانشگاه کارآفرین، به محض استقرار، با ایجاد کار و ارزش‌آفرینی، موجب تحول یک کشور و تبدیل اقتصاد آن به یک اقتصاد مبتنی بر نوآوری شده و سبب افزایش رقابت پذیری جهانی آن کشور و بهبود کیفیت زندگی در آن می‌شود (۷). دانشگاه کارآفرین یک مرکز رشد (انکوباتور)، است که تلاش می‌کند بطور هم زمان مأموریت‌های خود (تدریس، تحقیق و فعالیت‌های کارآفرینانه) را انجام دهد و فضای کافی ایجاد می‌کند تا در آن جامعه‌ی دانشگاهی بتوانند دیدگاه و نظریات خلاقانه‌ای را که

می‌توانند به سرمایه‌گذاری‌های جدید تبدیل شوند، شناسایی کنند(۸).

متأسفانه، در ایران دانشگاه‌ها پژوهش‌محور بوده و فعالیت چندان در زمینه‌ی تجاری سازی یافته‌های پژوهشی، تربیت افراد کارآفرین و تبدیل شدن به دانشگاه‌های کارآفرین ندارند(۹). همچنین، تعامل با نخبگان و دانشگاهیان و بکارگیری ظرفیت‌های علمی دانشگاه‌ها، بویژه تعامل صنایع، بازار و شرکت‌ها با دانشگاه‌ها چندان مورد توجه قرار نگرفته است(۱۰). امروزه مرکزهای آموزش عالی کشور بجای پاسخگویی به نیازهای جامعه، به مرکزهایی برای پاسخگویی به نیازهای کسب مدرک و اعتبار دانشجویان تبدیل شده‌اند(۱۱). متأسفانه باید اذعان کرد که در ایران اگر چه در حال حاضر، طرح‌ها و برنامه‌های متفاوتی برای پشتیبانی از توسعه کارآفرینی در دانشگاه‌ها و تجاری سازی تحقیقات در داخل کشور اجرایی شده، اما بررسی‌های مطالعات اخیر بیانگر نامناسب بودن وضعیت کارآفرینی در دانشگاه‌های کشور است(۱۲). لذا این تحقیق برآن بوده است مؤلفه‌های اصلی «دانشگاه کارآفرین» را شناسایی کند و الگوی مناسب ایجاد و توسعه دانشگاه کارآفرین را برای دانشگاه آزاد اسلامی تدوین نماید و متناسب سازی این الگو با واقعیتها و شرایط موجود دانشگاهها را نیز از طریق مطالعات میدانی و نظرسنجی از متخصصان آموزش عالی کشور در زمینه کارآفرینی را به انجام رساند. بنابراین هدف اصلی تحقیق دستیابی به مدلی مفهومی برای تبیین دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی با رویکردی آمیخته(ترکیب روش‌های کیفی و کمی) می‌باشد.

ضرورت و اهمیت انجام پژوهش

مؤسسات آموزش عالی و در کانون آن دانشگاه‌ها، نقش مهمی در ارائه آموزش‌های لازم به دانشجویان با چشم‌انداز تربیت کارآفرینان آینده ایفا می‌کنند. تبدیل دانشگاه سنتی به دانشگاه کارآفرین نیز نقش مهمی در پیشبرد اقتصاد مبتنی بر دانایی دارد(۱۳). نقش دانشگاه کارآفرین در محیط پویای اقتصاد مبتنی بر دانایی این است که با ارتقای کمی و کیفی پژوهش‌ها(بنیادی و کاربردی) و انتقال دانش جدید به جامعه از راه آموزش و کارآفرینی، از توسعه اقتصادی پشتیبانی کند. کارآفرینی دانشگاهی به معنای ارتقای رفتارهای کارآفرینانه کارکنان و دانشجویان در محیط دانشگاهی است که باعث می‌شود آنها به توسعه کسب و کار اقدام کنند و کارآفرین شوند(۱۴). همچنین محور فعالیت دانشگاه مدرن به عنوان تولیدکننده دانایی و فناوری‌های جدید برای اقتصاد است(۱۴). دانشگاه‌های کارآفرین، نقش‌های سنتی دانشگاه را در جامعه بعنوان مولد دانش از راه پژوهش‌های بنیادی و کاربردی، دفاتر انتقال فناوری و دانش و پشتیبانی از نوآوران بازتعریف می‌کنند. تغییرات ساختاری بوجود آمده در دانشگاه‌ها، آنها را از ماموریت‌های سنتی خود که همان آموزش و پژوهش است به سمت تجاری سازی دانش جدید برای توسعه اقتصادی سوق داده است. بعبارت دیگر، کارآفرینی دانشگاهی با تمرکز بر ماموریت سوم دانشگاه‌ها که موفقیت آنها را در کارآفرینی بیشتر تضمین می‌کند، تحقق می‌یابد(۱۵). هدف از فعالیت‌های جدید دانشگاه کارآفرین، سرعت بخشیدن به فرایند تبدیل پژوهش‌های بنیادی به پروژه‌های کاربردی و تجاری سازی آنهاست. این فرایند از راه همکاری با صنعت که منابع مالی و غیرمالی

در اختیار دانشگاه می‌گذارد، امکان‌پذیر می‌شود. بنابراین برای دست یافتن به یک دانشگاه کارآفرین، دانشگاه باید بر کاربرد دانش جدید یعنی نوآوری تمرکز کند(۱۶). دانشگاهی که برنامه‌ریزی و فعالیت‌های آموزشی و پژوهشی آن ماموریت‌گرا و معطوف به اثربخشی در توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی باشد، دانشگاه کارآفرین نامیده می‌شود(۱۵). یونسکو معتقد است دانشگاه کارآفرین دانشگاهی است که باید به دانشجویان آموزش کارآفرینانه بدهد، در دانشگاه، ساختار کارآفرینانه‌ای ایجاد کند، در سطح دانشگاه و جامعه فرهنگ کارآفرینی را ایجاد کند و توسعه دهد و در بین اعضای هیأت علمی، کارکنان و دانشجویان نگرش‌های کارآفرینانه‌ای ایجاد کرده و مهارت‌های کارآفرینی را در آنها پرورش دهد. پژوهش‌ها در زمینه دانشگاه کارآفرین به بررسی ویژگی‌ها و شاخص‌های این نوع دانشگاه با رویکرد توصیفی اسنادی و کمی پرداخته‌اند. همچنین مطالعات قبلی به بررسی بخشی از عوامل شکل‌گیری دانشگاه کارآفرین می‌پردازد. بنابراین، خلأ الگویی مبتنی بر بوم‌سازی دانشگاهی با نقش تبیین‌گری جامع جزء مسایل اساسی نظام آموزش عالی است. براین اساس هدف اصلی تحقیق دستیابی به مدلی مفهومی جهت تبیین دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی با رویکردی آمیخته(ترکیب روش‌های کیفی و کمی) می‌باشد.

پیشینه‌های پژوهش

مرتضایی، صالحی و نیازآذری در مطالعه‌شان به شناسایی مؤلفه‌های انسانی اثرگذار ساختار سازمانی در دانشگاه کارآفرین و نقش آن در ایجاد اقتصاد دانش بنیان بمنظور ارائه مدل مناسب پرداختند. نتایج در بخش کیفی بیانگر آن بود که در ایجاد اقتصاد دانش بنیان، ۸ مؤلفه در بعد ساختار سازمانی شناسایی شد. در بخش کمی، یافته‌ها حاکی از آن بود که مؤلفه توجه همه‌جانبه به نوآوری در دانشگاه با بالاترین بار عاملی (۰/۷۹) و مؤلفه تصمیم‌گیری بصورت غیررسمی و شورایی با کمترین بار عاملی (۰/۶۸)، از کل واریانس‌ها را تبیین و سایر مؤلفه‌ها بترتیب در درجات بعدی اهمیت قرار گرفتند. همچنین الگوی نهایی پژوهش، با شاخص‌های برازش، ضرایب استاندارد مورد تأیید قرار گرفت. میزان ضریب تأثیر مؤلفه‌های موجود در ساختار سازمانی دانشگاه کارآفرین در ایجاد اقتصاد دانش بنیان به تنهایی بالاترین ضریب تأثیرگذاری در مؤلفه توجه همه‌جانبه به نوآوری در دانشگاه با ۰/۷۹ و کمترین در مؤلفه تصمیم‌گیری بصورت غیررسمی و شورایی با ۰/۶۸ بود. امین‌بیدختی، محمدی و رحیمی پژوهشی با عنوان «طراحی الگوی تضمین کیفیت دانشگاه کارآفرین در نظام دانشگاهی ایران» انجام دادند. پژوهش از نوع کیفی و روش آن مصاحبه بود. ملاک‌های ارزیابی پژوهش کیفی، شامل اعتمادپذیری، انتقال‌پذیری، قابلیت اطمینان و تأییدپذیری، بررسی و بر اساس آن، روایی و پایایی پژوهش تأیید شد. براساس نتایج پژوهش، الگویی شامل ۷ عامل (رهبری، ساختار و فرهنگ سازمانی کارآفرینانه؛ منابع مالی، انسانی و زیربنایی؛ آموزش کارآفرینانه؛ حمایت از کارآفرینی و تجاری‌سازی؛ همکاری و مشارکت داخلی، ملی و بین‌المللی؛ نظام ارزیابی کیفیت و عوامل محیطی یا زمینه‌ای) و ۱۸ مقوله ترسیم شد که برای تضمین کیفیت دانشگاه کارآفرین باید مورد توجه قرار بگیرد. حسنی و همکاران تحقیقی با عنوان «ارائه الگوی کارآفرینی دانشگاهی برای دانشگاه فنی‌وحرفه‌ای»

انجام دادند (۱۷). نتایج پژوهش نشان داد که بعد ساختاری شامل سه مؤلفه چشم انداز کارآفرینانه، ساختار حمایتی و نظام پژوهشی؛ بعد فرایندی شامل دو مؤلفه رهبری کارآفرینانه و فرایند تجاری سازی؛ بعد رفتاری شامل دو مؤلفه قابلیت ارتباطی و شبکه سازی و فرهنگ نوآوری و بعد توسعه‌ای شامل سه مؤلفه شایستگی های کارآفرینانه، برنامه ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری می باشد. عابدی در تحقیقی اقدام به تدوین الگوی دانشگاه کارآفرین کشاورزی و منابع طبیعی از دیدگاه مدیریت آموزش کشاورزی نمودند (۱۸). نتایج نشان داد که ارتباط های سازمانی، تدریس-یادگیری، برنامه ریزی درسی، تمایزهای یک دانشگاه کارآفرین کشاورزی و منابع طبیعی با دانشگاه کارآفرین در دیگر رشته ها و فعالیت های فرآیندی، برخی از مؤلفه های تشکیل دهنده یک دانشگاه کارآفرین کشاورزی و منابع طبیعی می باشند. مؤلفه های مورد بررسی در دو بخش راهبردی و فرآیندی با یکدیگر رابطه ای آماری معنی داری داشتند. دیدگاه مدرسان در زمینه ای میزان اهمیت هر یک از مؤلفه ها برای ایجاد دانشگاه کارآفرین کشاورزی و منابع طبیعی، بیانگر آن بود که هر چند در اسناد بالادستی توجهی جدی به کارآفرینی شده، اما مدیران ارشد وزارتخانه بویژه، مدیران آموزشی دانشگاه ها حمایت کافی را بعمل نمی آورند. یافته های تحلیل عاملی تأییدی، گویای تأیید مدل دانشگاه کارآفرین گیب در جامعه مورد بررسی بود و از بین مؤلفه های مورد بررسی، تبادل و انتقال دانش با ضریب ۰/۸۳/۰ دارای بیشترین همبستگی با قابلیت ایجاد دانشگاه کارآفرین بوده است. پورشریعت، محجوب و مصطفایی به بررسی وضعیت عوامل ساختاری و کارآفرینی دانشگاهی در دانشگاه هوائی شهید ستاری (وابسته به نیروی هوائی ارتش جمهوری اسلامی ایران) پرداخته اند (۱۹). نتایج نشان داد که عوامل ساختاری مؤثر بر کارآفرینی دانشگاهی در دانشگاه هوایی عبارتند از: ساختار سازمانی، تجهیزات و امکانات فیزیکی، راهبرد سازمانی، فرآیندهای کاری، سامانه نظارتی، سامانه پژوهشی، سامانه پرداخت، سیستم مالی، مدیریت منابع انسانی و مدیریت منابع اطلاعاتی. در مرحله دوم، پرسشنامه بین ۱۱۳ نفر از اعضای هیئت علمی توزیع گردید و داده های حاصل از پرسشنامه نشان داد که وضعیت عوامل ساختاری و همچنین وضعیت کارآفرینی دانشگاهی در دانشگاه هوایی در حد نسبتاً مطلوب است. صمدی میارکلایی و همکاران نیز در بررسی خود با عنوان ارزیابی شاخص های دانشگاه کارآفرین در دانشگاه مازندران، دریافته اند که ویژگی ها و شاخص های دانشگاه کارآفرین در این دانشگاه شامل: مؤلفه های چشم انداز، مأموریت و راهبرد دانشگاه، حاکمیت و اداری دانشگاه، ساختار و طرح سازمانی چند رشته ای و فرارشته ای، توانایی نفوذ و استفاده از منابع گوناگون، مدیریت نیازهای ذینفعان و توجه به ارزش های جامعه، دانش آموختگان، انتقال دانش، مرکز رشد، تأمین و حمایت مالی شرکت های وابسته به دانشگاه در زمینه های خطرهای پیش روی احتمالی، بین المللی سازی و در نهایت آموزش کارآفرینانه و آموزش سرمایه گذاری، در سطح نامناسی قرار دارند. بهزادی، رضوی و حسینی نیز نشان دادند که الگوی یک دانشگاه کارآفرین شامل مؤلفه های؛ کیفیت دانش آموختگان، جذب منابع مالی،

قراردادهای پژوهشی، ثبت اختراع، ایجاد کسب و کارهای زایشی، ایجاد پارک علم و فناوری، فرهنگ سازمانی کارآفرینانه، ساختار سازمانی منعطف، رویکرد کارآفرینانه اعضای هیأت علمی، مدیریت کلان و محتوای درس ها و ویژگی های دانشجویان می باشد (۲۰). در پژوهش فرامرزی نیا و فرهادی راد با عنوان «مفاهیم و ضرورت دانشگاه کارآفرین و ارائه مدل نظری سنجش دانشگاه کارآفرین در دانشگاه شهید چمران اهواز» چنین نتیجه گیری شد که دانشگاه برای آنکه کارآفرین شود؛ باید اهداف و مأموریت های خود را بگونه ای تنظیم و تدوین کند که برای مواجه با نو پدیدهای عصر حاضر از آمادگی مناسب برخوردار باشد. در نتیجه باید بین فرهنگ کارآفرینانه، تنوع در منابع مالی، گسترش مرزهای ساختاری، هسته رهبری قوی و پایه دانشگاهی قوی ارتباط چندسویه برقرار کند (۲۱). نتیجه ی پژوهش کردناچی و همکاران، با عنوان بررسی ویژگی های دانشگاه کارآفرین در دانشگاه تربیت مدرس، نشان داد، دانشگاه تربیت مدرس برخی ویژگی های دانشگاه کارآفرین از جمله فرهنگ سازمانی کارآفرینانه، تعامل مستمر با محیط، چشم انداز مشترک و راهبرد آینده نگر و منبع های انسانی مورد لزوم را دارد (۲۲). بدالهی فارسی، زالی و باقری فرد عوامل ساختاری مؤثر بر توسعه کارآفرینی دانشگاهی را در دانشگاه جامع علمی-کاربردی بررسی کردند (۲۳). جامعه آماری پژوهش مدیران و اعضای هیات علمی دانشگاه علمی-کاربردی و خبرگان دانشگاهی در زمینه آموزش و ترویج کارآفرینی یا تجاری سازی نتایج تحقیقات دانشگاهی و ارتباط با صنعت بودند. روش تحقیق آمیخته بوده و ابتدا داده های کیفی با استفاده از ابزار مصاحبه نیمه ساختاریافته گردآوری شده و عوامل ساختاری تعیین گردیدند. بر اساس نتایج تحقیق ۲۵ عامل ساختاری در قالب ۹ بعد شناسایی شدند که ابعاد عوامل ساختاری از وزن و اهمیت یکسان برخوردار نیستند، بلکه بترتیب ساختار سازمانی، امکانات فیزیکی، نظام پژوهشی، نظام مالی، نظام منابع انسانی، استراتژی سازمانی، نظام منابع اطلاعاتی، فرآیندها و روش های کاری و سیستم کنترل و نظارت دارای اولویت می باشند.

لینتون و کلینتون^۱، در پژوهشی با عنوان «آموزش کارآفرینی دانشگاهی: رویکرد یادگیری به طراحی تفکر حل مساله» نشان دادند که؛ این روش بیشتر در فرآیند کارآفرینی متمرکز است و نقش مهارت ها و ذهنیت را برجسته می کند. همچنین استدلال می شود که کارآفرینی یک روند خطی نیست بنابراین خلاقیت دارای ساختار متمرکز نبوده و یک فرایند بدون ساختار است (۲۴). آگوو و آنوگبازی^۲، در پژوهشی با عنوان «اثرات محیط های بازاریابی بین المللی بر توسعه کارآفرینی» نشان دادند که؛ عوامل محیطی و دیگر عوامل انسانی تأثیر قابل توجهی بر معاملات تجاری دارند. سیستم های سیاسی و مقررات دولتی در ارتباطات تجاری با موفقیت های کارآفرینی در حوزه های بین المللی بسیار مؤثر است (۲۵). العبولو^۳ در پژوهشی با عنوان آمادگی دانشجویان برای کارآفرینی بر پایه عواملی چون شناسایی فرصت، انگیزه، منابع و توانایی از دانشگاه اسلامی ساینز در

3 - Olugbola

1 - Linton & Klinton

2 - Agwu & Onwuegbuzie

مواد و روش ها

در این تحقیق در گام اول بدلیل سعی در شناخت عوامل تعیین کننده دانشگاه کارآفرین در بستر واقعی، از پارادایم کیفی پیروی شد. همچنین در راستای افزایش تعمیم پذیری و آزمون مدل نیازمند به کارگیری روش های کمی است، لذا از رویکرد آمیخته که شامل روش های کمی و کیفی است استفاده می شود. در واقع برای تعیین مفاهیم بنیادی مدل دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی از روش کیفی (روش دلفی) و برای تعیین ابعاد و ویژگی های مدل دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی و اولویت بندی ابعاد از روش کمی استفاده شد.

جامعه آماری پژوهش شامل خبرگان دانشگاهی است که حداقل ده سال در زمینه آموزش، مشاوره و سیاست گذاری در حوزه کارآفرینی سابقه اجرایی دارند و در این زمینه دارای تألیفات علمی در قالب کتاب و مقاله هستند. روش نمونه گیری به صورت هدفمند در نظر گرفته شد و تا جایی ادامه یافت که فرایند تجزیه و تحلیل به اشباع نظری رسید. جامعه آماری گروه دوم را کلیه اعضای هیأت علمی دانشگاه آزاد واحد تهران مرکزی به تعداد ۱۰۷۰ نفر تشکیل می دهند که بر اساس فرمول کوکران، تعداد ۲۸۳ نفر با روش نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شدند. این تحقیق به دو صورت کتابخانه ای و میدانی انجام گرفت. در قسمت کیفی با مطالعات کتابخانه ای، ادبیات مربوط به پیشینه تحقیق و نظریاتی که راجع به موضوع وجود دارد جمع آوری می گردد. در ادامه جهت جمع آوری میدانی داده ها از ارسال پرسشنامه به اساتید دانشگاه آزاد استفاده می شود. همچنین در قسمت کمی پس از تحلیل پرسشنامه های نهایی شده از روش دلفی جهت آزمون خروجی های به دست آمده، پرسشنامه بین اساتید و دانشجویان توزیع، جمع آوری و تحلیل می شود. در این پژوهش، برای بررسی روایی پرسشنامه نیز، از روش های «روایی محتوا» استفاده شد. روایی محتوا به این مطلب اشاره می کند که نمونه سؤالی مورد استفاده در یک آزمون تا چه حد معرف کل جامع سؤالی ممکن است، که می توان از محتوا یا موضوع مورد نظر تهیه کرد. بدین منظور پس از تدوین چهارچوب اولیه، جهت ارزیابی پرسشنامه تحقیق از دیدگاه چند نفر از خبرگان دانشگاهی ارائه و نظر سنجی شد.

برای تجزیه و تحلیل داده ها در بخش کیفی، پس از انجام مصاحبه ها، پژوهشگر به استخراج مفاهیم با روش تحلیل محتوایی (تم) به استخراج مفاهیم از متون مصاحبه و سپس شناسایی متغیرهای اصلی و فرعی طراحی الگوی دانشگاه کارآفرین پرداخته شد و با نرم افزار MaxQda نسخه ۱۲ به هر یک از مفاهیم استخراج شده، یک کد اختصاص داده شده است. در بخش کمی پژوهش نیز با استفاده از نرم افزار لیزرل از مدل یابی معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته ها

الگوی کارآفرینی دانشگاهی در واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی (مورد مطالعه شهر تهران) مرکب از چه مولفه هایی است؟

کشور مالزی با روش تحقیق توصیفی نشان دادند که این عوامل بر کارآفرینی آنها تأثیر داشته و آموزش منجر به افزایش ظرفیت در اقتصاد دانش بنیان و کارآفرینی دانشجویان شده است. ژیمین و لئو^۱ استعداد نوآوری در کارآفرینی دانشگاه ها را بررسی کردند و با به رسمیت شناختن استعداد کارآفرینی، هدف نهایی آموزش را نوآوری و کارآفرینی در فرایند آموزش دانستند (۲۶). گور^۲ و همکاران در پژوهشی با عنوان ارزیابی کارآفرینی و نوآوری در شاخص های دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی در کشور ترکیه با روش پیمایشی نشان دادند که دانشگاه برای ایجاد سیستم رتبه بندی از تفکری حمایت نموده است که خط مشی، پژوهش و مدیریت آن نیازمند رویکرد اقتصاد دانش بنیان مبتنی بر نوآوری در همه جوانب بوده باشد (۲۷). آبریو^۳ و همکاران در پژوهش شان «شیوه های کارآفرینی در دانشگاه های پژوهش محور و آموزش محور» اذعان داشتند که در سال های اخیر، فشار بیشتری بر دانشگاه ها اعمال شده است تا مأموریت سوم خود را عملی کنند (۲۸). در بافت بریتانیا، دانشگاه ها تشویق می شوند تا بصورت صریح مسئولیت خود را بر تسهیل رشد اقتصادی برعهده گیرند و تأکید ویژه ای بر نقش مؤسسات پژوهش محور معطوف شود. عوامل هنجاری و تأثیرات شناختی اثر شدیدی را بر مشارکت کارآفرینانه ای دانشگاه های پژوهش محور و آموزش محور اعمال می کند. دانشگاه های پژوهش محور احتمالاً مشغول فرصت های کارآفرینی ملی/ بین المللی می شوند، در حالیکه دانشگاه های آموزش محور احتمالاً مشغول فرصت های کارآفرینی محلی منطقه ای می شوند. پژوهش چن^۴ با عنوان «مطالعه سبک مدیریتی آموزش استعدادهای خلاقیت با روش کاربردی براساس ترکیب آموزش کارآفرینی، مشاغل و افراد» نشان داده شد در بلندمدت، پرورش استعدادهای خلاقیت بر توسعه مشاغل تمرکز دارد و براساس نظرسنجی، بسیاری از کالج ها و دانشگاه ها برنامه رسمی مهمی برای آموزش خلاقیت و نوآوری و آموزش افراد ندارند (۲۹). جیمسون و ادونل^۵، تحقیقی در زمینه شناخت مؤلفه های دانشگاه کارآفرین انجام دادند چهار بخش مأموریت و ارزش ها، توسعه مجموعه مهارتی و ذهنی، مرکز فرماندهی قوی و سازماندهی و منبعها را بعنوان بخش های مختلف فرآیند تحقق یک دانشگاه کارآفرین شناسایی کردند (۳۰). ماد، گربا و چکول^۶، پژوهشی با عنوان «سنجش آموزش کارآفرینی در دانشگاه های اتیوپی» اجرا کردند (۳۱). این پژوهش بر مبنای ابزار خودارزیابی کمیسیون اروپا/ سازمان همکاری و توسعه اقتصادی به همراه دو کارت امتیاز NCEE صورت گرفت. آنها این چهارچوب را با برگزاری کارگاه های آموزشی برای رهبران دانشگاهی، اصلاح و چهارچوب ۷ بخشی زیر را تدوین کردند: ۱- رهبری و نحوه اداره؛ ۲- ظرفیت سازمانی، افراد و مشوق ها؛ ۳- توسعه کارآفرینی در آموزش و یادگیری؛ ۴- ایجاد مسیرهایی برای کارآفرینان؛ ۵- روابط بیرونی و تعاملات موسسه آموزش عالی برای تبادل دانش؛ ۶- موسسه آموزش عالی کارآفرین بعنوان یک نهاد بین المللی؛ ۷- اندازه گیری اثر.

1 - Zhimin & Lu

2 - Guerreo

3 - Abreu

4 - Chen

5 - Jameson & O'Donnell

6 - Mudde, Gerba & Chekol

برای این مهم از کدگذاری محوری استفاده شده و در مجموع ۱۰۴ شاخص بدست آمده در قالب ۱۳ مؤلفه طبقه بندی شده است که نتایج آن به شرح زیر است.

پس از احصاء شاخص‌های الگوی کارآفرینی دانشگاهی به مدد کدگذاری باز از تحلیل اسناد و مدارک و مصاحبه ساختاریافته، محقق اقدام به مقوله بندی شاخص‌های بدست آمده نموده است تا بدین طریق مؤلفه‌های الگوی کارآفرینی دانشگاهی را احصاء نماید.

جدول (۱) نتایج کدگذاری باز داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه نیمه ساختاریافته

مؤلفه‌ها	کدگذاری باز
چشم‌انداز و مأموریت	مشخص بودن اهداف، تدوین چشم‌انداز مشترک دانشگاه، تعهد به چشم‌انداز، بازنگری و اصلاح سیاستها و خط‌مشی‌های دانشگاه متناسب با مأموریت کارآفرینی دانشگاهی.
ساختار حمایتی	وجود قوانین حمایتی مناسب و کافی برای حمایت از دانشجویان کارآفرین، ارائه مهارت‌های اولیه و مورد نیاز برای شروع کار به دانشجویان، حذف قوانین دست‌وپاگیر، امکانات کافی برای ارائه دروس عملی و کاربردی، برقراری رابطه بین دانشگاه و سازمانهای اجرایی ذیربط، حمایت از ایده‌پردازی.
نظام پژوهشی	ایجاد روحیه پژوهش‌محوری، توسعه پژوهش‌های کیفی آمیخته، انجام پروژه‌های پژوهشی مشترک با صنعت و بازار، طراحی پروژه‌های پژوهشی تیمی و اقدام‌پژوهی، تأمین هزینه‌های پژوهشی از طریق تعامل با صنعت و بازار، تشویق و درگیر کردن دانشجویان به فعالیتهای پژوهشی، برقراری توازن بین پژوهش‌های بنیادی و کاربردی، نیازسنجی پژوهشی از اولویتهای صنعت، خدمات و بازار.
اجتماعی و فرهنگی	شناخت و تقویت انگیزه‌های و ویژگی‌های کارآفرینانه در دانشجویان، رشد و توسعه سرمایه انسانی.
وضعیت اقتصادی	دسترسی کافی به منابع برای معرفی ایده و شروع کار جدید، حمایت مالی کافی برای شرکتهای جدید و در حال رشد، حمایت دولت از دانشگاه برای فراهم نمودن تسهیلات خوداشتغالی.
تغییرات محیطی	پاسخگویی به بازار کار، همکاری مستمر و پایدار با محیط بیرونی، تسهیل تعاملات بین‌المللی، پاسخگویی به تغییرات، پاسخگویی به محیط پیرامونی، اشتغال دانش‌آموختگان، کاهش بیکاری
رهبری	رهبری مشارکتی، انعطاف‌پذیری، خطرپذیری، اعتماد به نفس.
فرایند تجاری سازی	توسعه واحدهای نوین ساختاری در فرایند تجاری‌سازی، تدوین رویه‌های تجاری سازی نتایج تحقیقات دانشگاهی، تدوین قوانین و آئین‌نامه‌های تجاری‌سازی تحقیقات دانشگاهی.
فرهنگ نوآوری	فرهنگ کار و ارزش‌آفرینی، ریسک‌پذیری، خلاقیت و مولد بودن.
قابلیت شبکه‌سازی	داشتن قدرت ارتباطی، تجربه و آگاهی، ایجاد و توسعه ساختارهای ارتباطی با متقاضیان خدمات دانشگاهی.
برنامه‌ریزی درسی	بروز بودن مواد آموزشی و محتوای دروس، متناسب بودن برنامه‌ریزی آموزشی و درسی با مقوله کارآفرینی، هماهنگ بودن برنامه‌ریزی آموزشی و درسی با تغییرات جهانی، عدم استفاده از روش‌های سنتی در تدریس، مشارکت فعال متولیان صنعت و بازار در تدوین برنامه‌های درسی، انعطاف در برنامه‌های درسی و همراه کردن تدریس با تحقیق، استقلال گروه‌های آموزشی در تدوین سرفصلها و محتواها، تغییر در برنامه درسی بخاطر تغییر مستمر در جامعه و نیازها.
فرایند یاددهی - یادگیری	روشهای یادگیری جمعی و گروهی، بازنگری در روشهای یاددهی و یادگیری براساس بازخورد دانشجویان، استاد یادگیرنده مادام‌العمر، تأکید بر یادگیری غیررسمی
شایستگی	خودمختاری، تاثیرگذاری.

الگوی مزبور شناسایی شد که بشرح زیر می‌باشد: (۱) بعد ساختاری، (۲) بعد محیطی - زمینه ای، (۳) بعد فرایندی، (۴) بعد رفتاری، (۵) بعد توسعه‌ای.

پس از تحلیل مصاحبه‌های ساختاریافته و اسناد و مدارک و شناسایی شاخص‌ها و مؤلفه‌های الگوی کارآفرینی دانشگاهی، اقدام به مقوله‌بندی مؤلفه‌ها در دسته‌های بزرگتر گردید و به این طریق ابعاد

جدول (۲) ابعاد و مؤلفه‌های الگوی دانشگاه کارآفرین

ابعاد	مؤلفه‌ها
ساختاری	چشم‌انداز و مأموریت - ساختار حمایتی - نظام پژوهشی
محیطی - زمینه ای	وضعیت اجتماعی و فرهنگی - وضعیت اقتصادی - تغییرات محیطی
فرایندی	رهبری - فرایند تجاری سازی
رفتاری	فرهنگ نوآوری - قابلیت شبکه سازی و ارتباطی
توسعه‌ای	شایستگی - برنامه‌ریزی درسی - فرایند یاددهی - یادگیری

متغیرهای مورد مطالعه از سطح خطا برای متغیر t کمتر و فرضیه صفر تایید نمی‌شود. پس می‌توان گفت که گرایش پاسخهای ارائه شده بسوی گزینه‌های کمتر از متوسط است بنابراین می‌توان گفت که دانشگاه آزاد اسلامی شاخصه‌های دانشگاه کارآفرین را نداشته است.

برای بررسی سوالهای تحقیق از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده شد ($p=0/05$) و عدد ۳ حد وسط در نظر گرفته شد. با توجه به جدول (۳) از آنجا که سطح معناداری محاسبه شده برای متغیرهای وضعیت اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی و تغییرات محیطی از سطح خطا بیشتر می‌باشد، دلیلی برای رد فرضیه صفر وجود ندارد اما سطح معناداری محاسبه شده برای سایر

جدول (۳) مقایسه میانگین شاخص‌های کارآفرینی دانشگاه آزاد اسلامی با میانگین فرضی ۳

عنوان متغیر	میانگین	انحراف معیار	آماره t	درجه آزادی	سطح معناداری
چشم انداز و ماموریت	۲/۷۶	۱/۲۹	۳/۰۹۴	۲۸۲	۰/۰۰۲
ساختار حمایتی	۲/۷۱	۱/۰۷	۴/۵۰۷	۲۸۲	۰/۰۰۰
نظام پژوهشی	۲/۸۳	۱/۱۷	۲/۳۶۱	۲۸۲	۰/۰۱۹
وضعیت اجتماعی و فرهنگی	۲/۸۷	۱/۲۳	۱/۶۷۱	۲۸۲	۰/۰۹۶
وضعیت اقتصادی	۲/۹۰	۱/۲۵	۱/۲۲۳	۲۸۲	۰/۲۲۲
تغییرات محیطی	۲/۸۷	۱/۲۳	۱/۷۰۰	۲۸۲	۰/۰۹۰
رهبری	۲/۶۲	۱/۰۳	۶/۱۳۵	۲۸۲	۰/۰۰۰
فرایند تجاری سازی	۲/۸۱	۱/۲۳	۲/۴۹۸	۲۸۲	۰/۰۱۳
فرهنگ نوآوری	۲/۷۴	۱/۱۴	۳/۸۰۶	۲۸۲	۰/۰۰۰
قابلیت شبکه سازی	۲/۷۷	۱/۱۴	۳/۳۵۵	۲۸۲	۰/۰۰۱
شایستگی	۲/۶۶	۱/۲۰	۴/۷۱۷	۲۸۲	۰/۰۰۰
برنامه ریزی درسی	۲/۶۹	۱/۰۷	۴/۷۱۷	۲۸۲	۰/۰۰۰
فرایند یاددهی-یادگیری	۲/۷۸	۱/۲۰	۲/۹۸۷	۲۸۲	۰/۰۰۳

نتیجه گیری

در توسعه اقتصادی جوامع امروزی دانش مهمترین عنصر است و آینده جوامع مدرن با اقتصاد پویا در گرو افزایش رقابت، میل به رشد و نوآوری می‌باشد. در چنین شرایطی دانشگاه به اثرگذارترین نهاد در جامعه دانش بنیان تبدیل می‌شود. به همین دلیل دانشگاه‌ها و نظام آموزش عالی بمنظور هم‌سویی هر چه بیشتر با فرایند توسعه اقتصادی بومی، منطقه‌ای و بین‌المللی به تغییر نقش سنتی خود که صرفاً تولید دانش است بسوی دانشگاه‌های کارآفرین که افزون بر تولید دانش و خلق ایده‌ها، آنها را بعمل هم تبدیل می‌کنند در حرکت هستند. در واقع طرح ایده‌ی توسعه‌ی دانش محور و جهت‌گیری برنامه‌های توسعه‌ای کشورها، ماموریت کارآفرینی را به دانشگاه‌ها تحمیل کرده است. کشور عزیز ما ایران نیز از این امر مستثنی نیست. بنابراین این مقاله بدنبال ارائه الگوی دانشگاه کارآفرین برای دانشگاه آزاد اسلامی می‌باشد. از این رو با توجه به مبانی نظری تحقیق شاخص‌های دانشگاه کارآفرین در قالب ابعاد ساختاری، محیطی زمینه‌ای، فرآیندی، رفتاری و توسعه‌ای مدنظر قرار گرفته و بررسی شد.

بعد ساختاری کارآفرینی دانشگاهی شامل: چشم انداز و ماموریت، ساختار حمایتی و نظام پژوهشی؛ بعد محیطی زمینه‌ای کارآفرینی دانشگاهی شامل: وضعیت اجتماعی فرهنگی، اقتصادی و تغییرات محیطی؛ بعد فرآیندی شامل: رهبری و فرایند تجاری سازی؛ بعد رفتاری کارآفرینی دانشگاهی شامل: فرهنگ نوآوری، قابلیت شبکه‌سازی و

در ادامه برای رتبه‌بندی پنج عامل دسته‌بندی شده شاخص‌های کارآفرینی بعنوان الگوهای دانشگاه کارآفرین از آزمون تحلیل واریانس فریدمن استفاده شده است. با توجه به جدول (۴) و (۵) بدست آمده از نرم افزار SPSS سطح معناداری داری از سطح معنی‌داری استاندارد ($p=0/05$) کمتر می‌باشد، بنابراین فرضیه H_0 در سطح اطمینان ۹۵ درصد تایید نمی‌شود. از این رو می‌توان گفت بین وضعیت عوامل تفاوت معناداری از نظر اولویت وجود دارد.

جدول (۴) آزمون تحلیل واریانس فریدمن

شاخص‌های آماری	مقادیر محاسبه شده
تعداد	۲۸۳
X^2	۳۹/۰۲۸
درجه آزادی	۴
سطح معنی داری	۰/۰۰۰

جدول (۵) آزمون تحلیل واریانس فریدمن برای رتبه بندی شاخص‌ها

شاخص	میانگین رتبه
ساختاری	۲/۹۷
محیطی	۳/۵۰
فرآیندی	۲/۷۶
رفتاری	۲/۹۲
توسعه‌ای	۲/۸۵

تحلیل نظرات آنها بر اساس امتیازات ارائه شده به هر یک از ابعاد و مولفه‌ها. بر همین اساس ابعاد و مولفه‌های شناسایی شده به لحاظ تئوریک و عملیاتی در هر تحقیقی نسبت به سایر تحقیقات با حداقل تفاوت‌هایی روبرو هست که ناشی از توسعه الگوها در پژوهش‌های جدیدتر می‌باشد. یکی از مهمترین ویژگی‌های دانشگاه‌های کارآفرین توسعه تجاری سازی تحقیقات دانشگاهی می‌باشد. این مهم در توسعه کارآفرینی دانشگاهی نقشی بی‌بدیل و مؤثر دارد، تا جایی که از تجاری سازی بعنوان مهمترین مأموریت دانشگاه کارآفرین یاد می‌شود. نظام دانشگاهی به منظور توسعه تجاری سازی باید واحدهای نوین دانشگاهی از قبیل: مراکز رشد، پارک‌های علمی و تحقیقاتی و دفاتر انتقال فناوری را ایجاد کند، همچنین با تدوین و حمایت از قوانین مالکیت فکری زمینه لازم برای ایده‌پردازی و اختراع را فراهم می‌سازد. از طرفی حمایت‌های لازم در راستای ایجاد شرکت‌های انشعابی و کسب و کارهای دانش محور را فراهم نماید. تحقق دانشگاه کارآفرین در دانشگاه آزاد اسلامی که مأموریت اصلی این دانشگاه است، نیازمند برنامه‌ریزی و توجه و شناخت کامل به اهداف درون و برون سازمانی است. بر اساس نتایج بدست آمده به مسئولان و تصمیم گیرندگان حوزه کارآفرینی در دانشگاه آزاد اسلامی پیشنهادات کاربردی و نظری زیر ارائه می‌شود: ابعاد، مولفه‌ها و شاخصهای احصاء شده از پژوهش حاضر در قالب یک دفترچه در اختیار روسای گروه و دانشکده‌ها قرار گیرد تا حرکت خود را از برنامه روزی به برنامه ریزی تبیین کنند. همچنین پیشنهاد می‌شود که در قالب یک پایگاه اطلاعاتی از شاخصهای عملکردی دانشکده‌ها و آموزشکده‌ها نظرات خبرگان این حوزه از طریق سیستم مجازی دریافت و اصلاح و بهبود مداوم صورت گیرد. در نهایت، کلیه سلسله مراتب مدیران دانشگاه آزاد اسلامی اعم از مدیران گروهها، روسای دانشکده‌ها و رئیس دانشگاه به مبنای نظری کارآفرینی دانشگاهی توجیه شوند.

References

1. Philpott, K., Dooley, L., O'Reilly, C., Lupton, G. (2011). The entrepreneurial university: Examining the underlying academic tensions. *Technovation*, vol.31, pp. 161-170.
2. Coyle, P., Gibb, A., Haskins, G. (2013). *The Entrepreneurial University: From Concept to Action, the Entrepreneurial Leaders Program*. Entrepreneurial University Leaders Program, National Center for Entrepreneurship in Education, December.
3. Qahramani, Mohammad; Haji Khajeh Lou, Saleh Rashid; Abu Chenari, the wise. (1390). The role of transformational leadership in promoting the university to an entrepreneurial organization (Case study:

ارتباطی؛ بعد توسعه‌ای کارآفرینی دانشگاهی شامل: برنامه‌ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری و شایستگیها بوده است. در تحلیل نتایج بدست آمده در مقایسه با سایر تحقیقات انجام شده می‌توان چنین گفت: در پژوهش حاضر پنج بعد ساختاری، محیطی زمینه‌ای، فرایندی، رفتاری و توسعه‌ای بدست آمده است که بعد ساختاری در پژوهش حسنی و همکاران (۱۷)، پورشریعت و همکاران (۱۹)، یداللهی فارسی و همکاران، (۲۳)، حسینی و کوبین و کوراتکو نیز بدست آمده است و از این حیث نتیجه بدست آمده هم‌راستا با نتایج سایر پژوهشها بوده است. بعد فرایندی بدست آمده در پژوهش حسنی و همکاران و حسینی نیز تکرار شده است و نتیجه پژوهش با سایر پژوهشها در یک راستا می‌باشد. بعد رفتاری نیز در چند پژوهش دیگر از جمله حسنی و همکاران، تقی‌پور ظهیر و حسن مرادی (۳۲) و گویررو و اوربانو بدست آمده و پشتوانه نظری و تجربی پژوهش حاضر شده است. بعد دیگر تحت عنوان بعد توسعه‌ای است که در تحقیق حسنی و همکاران ذکر شده است. بعد دیگر تحت عنوان بعد محیطی زمینه‌ای نقطه قوت این پژوهش است که در سایر تحقیقات به عنوان یک بعد مجزا ذکر نشده است.

در خصوص مولفه‌های بدست آمده در این پژوهش که تعداد ۱۳ مؤلفه می‌باشد می‌توان چنین تحلیل کرد: مؤلفه‌های بدست آمده در این پژوهش با همین عناوین یا عناوین مشابه در سایر پژوهشها نیز بدست آمده است که تنها تفاوت آنها با پژوهش حاضر در شاخص‌های ذیل هر مؤلفه و طبقه‌بندی مؤلفه‌های در ذیل ابعاد جدید است که حاصل مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته و فن دلفی در این پژوهش بوده است. مؤلفه چشم انداز و مأموریت، ساختار حمایتی و نظام پژوهشی در این پژوهش در ذیل بعد ساختاری و همسو با پژوهش حسنی و همکاران، حسینی، یداللهی فارسی و همکاران، پورشریعت و همکاران می‌باشد. اما ساختار حمایتی در پژوهش ضیاء و تاج پور در ذیل بعد عوامل سازمانی کارآفرینی دانشگاهی قرار گرفته است. مؤلفه رهبری کارآفرینانه و فرایند تجاری سازی در این پژوهش در ذیل بعد فرایندی و همسو با پژوهش حسنی و همکاران می‌باشد ولی با پژوهش حسینی که در ذیل بعد ساختاری قرار گرفته است و پژوهش تقی‌پور ظهیر و حسن مرادی که در ذیل عوامل درونی قرار گرفته، ناهمسو است. مؤلفه رهبری کارآفرینانه در این پژوهش در ذیل بعد فرایندی و همسو با پژوهش حسینی و ارتباطی تقی‌پور ظهیر و حسن مرادی می‌باشد. مؤلفه قابلیت شبکه‌سازی و ارتباطی و شبکه‌سازی و فرهنگ نوآوری در این پژوهش در ذیل بعد رفتاری و همسو با پژوهش حسنی و همکاران می‌باشد. اما مؤلفه قابلیت ارتباطی و شبکه‌سازی در پژوهش حسینی ذیل بعد ساختاری قرار گرفته‌اند و ناهمسو با نتایج پژوهش حاضر می‌باشد. مؤلفه برنامه‌ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری و شایستگی، در این پژوهش ذیل بعد توسعه‌ای ارائه شده است که همسو با نتایج تحقیق حسنی و همکاران می‌باشد. ولی در پژوهش حسینی مؤلفه شایستگی ذیل بعد ساختاری، مؤلفه برنامه‌ریزی درسی و فرایند یاددهی-یادگیری ذیل بعد فرایندی ارائه شده‌اند.

در نهایت می‌توان گفت شناسایی ابعاد، مؤلفه و شاخص‌های الگوی کارآفرینی دانشگاهی و جایگاه قرار گرفتن مولفه‌ها و شاخصها به عوامل مختلفی بستگی دارد از جمله زمان و جامعه هدفی که در مصاحبه‌ها مورد نظر سنجی قرار می‌گیرند و همچنین تجزیه و

university administrators. *Entrepreneurship Development Quarterly*, Volume 6, Number 2, pp. 27-53.

12. Samadiyamiarkalai Hussein, Aghajani Hassan Ali, Samadiyamiarkalai Hamza. (1393). Evaluation of entrepreneurial university indicators in Mazandaran University based on fuzzy method. *Entrepreneurship Development Quarterly*, Volume 7, Number 2, pp. 369-388.

13. Lazzeretti, L. & Tavoletti, E. (2005). Higher education excellence and local economic development: The case of the entrepreneurial University of Twenty. *European Planning Studies*, 13 (3), 475– 493.

14. Barcik, A.; Dziwiński, P. & Jakubiec, M. (2017). The potential of academic entrepreneurship in universities of academic entrepreneurship in universities of viserrad group countries. *Zeszyty Naukowe Politechniki Częstochowskiej Zarządzanie*, 27 (1), 18-35.

15. Tofighi, Sh. Teymourzadeh, E. & Ghanizadeh, Gh. (2017). Academic Entrepreneurship in a Medical University: A System Dynamics Approach. *International Review*, 1-2, 58-72.

16. Talaba, D. and Ten Thij, H. (2007). Teaching and research synergy in the context of University-Industry Cooperation. Guidelines and Best Practices in Europe Teaching Research Synergies, ZkP-Chevalier de Seyn Publishers, Eindhoven.

17. Hassani Zohreh, Abolghasemi Mahmoud, Meshbaki Isfahani Asghar. (1397). Providing a university entrepreneurship model for technical and vocational universities. *Research in educational systems*, special issue, pp. 1213-1234.

18. Abedi, Bahareh. (1396). Entrepreneur University design of agriculture and natural resources, from theory to practice. PhD in Khuzestan University of Agriculture and Natural Resources, Faculty of Agricultural Engineering and Rural Civil Engineering.

19. Porshariat, Issa; Mahjoub, Hassan; Mostafaei, Mehrdad (1395). Investigating the

Shahid Beheshti University). *Entrepreneurship Development Quarterly*, Fourth Year, No. 14, pp. 185-204.

4. Garcia-Aracil, A., Castro-Martinez, E., Jimenez-Saez, F., Arroyo-Vazquez, M. (2013). What might an entrepreneurial university constitute ?. *Proceedings of the 2013 EU-SPRI Forum Conference*, Madrid 10-12.

5. Barani, Shahrzad; Athari, Zahra; Zarafshani, Kiomars. (1388). Investigating the reasons for the tendency towards entrepreneurship of agricultural science students (Case study of Kermanshah province). *Entrepreneurship Development Quarterly*, Second Year, No. 6, pp. 73-95.

6. Yildirim, N., Bige Askun, O. (2012). Entrepreneurship Intentions of Public Universities in Turkey: Going Beyond Education and Research ?. *Procedure - Social and Behavioral Sciences*, Vol. 58, pp. 953-963.

7. Zosa, V. H. (2013). The Entrepreneurial University: The Building Block of the Innovation Economy. *International journal of business and management*, Vol 6.

8. Fayolle, A., Redford, D. T. (2014). Hand book on entrepreneurial university. Edward Elgar publishing, Inc.

9. Salamzadeh, A., Salamzadeh, Y., & Daraei, M.R. (2011). Toward a Systematic Framework for an Entrepreneurial University: A Study in Iranian Context with an IPOO Model. *Global Business and Management Research: An International Journal*, 3 (1), 30- 37.

10. Poor Rashidi Rostam, Shojaee, Farahabadi Hussein. (1391). The mission of entrepreneurial university in economic and social development. *National Conference on Entrepreneurship and Management of Knowledge-Based Businesses Research Company*, Babolsar.

11. Azizi, Mohammad; Shafizadeh, Ehsan; Akbarzadeh, Najmeh. (1392). Identify the entrepreneurial competencies required of

- of Technology Press, Wuhan, China, and ISBN978-7-5629-3370-0. First Edition, pp: 161-166.
27. Guerreo, M. & et al. (2016). Institutional determinants of student employer entrepreneurs at Catalan universities. Elsevier. *Journal Technological Forecasting and Social change*. In press.
28. Abreu, M., & et al. (2016). Entrepreneurial Practices in research-intensive and teaching-led universities, *Small Bus Econ*, This article is published with open access at www.Springerlink.com.
29. Chen, Yuting. (2016). Study of Applied Innovative Talents Training Mode Management based on Combination of Entrepreneurship Education, Professional Education and Humanistic Education, *Advances in Social Science, Education and Humanities Research*, 4th International Conference on Management Science, Education Technology, Arts, Social Science and Economics. Volume 85(1), pp: 1777- 1782.
30. Jameson, J., O'Donnell, P. (2015). The Entrepreneurial University: a Unifying Theme for TU4Dublin. *Stream1: Enterprise and Engagement, Higher Education in Transformation Conference*.
31. Mudde, Huub L. M.; Gerba, Dugassa Tessema & Chekol, Alemfrie Derese. (2015). Entrepreneurship Education in Ethiopian universities: Institutional assessment (Synthesis Report).
32. Taqi Pourzahir, Ali, Hassan Moradi, Narges (1385). A suitable model for creating an entrepreneurial university. *Management Futures Research Quarterly*, Volume 18, Number 2 (69), pp. 31-40.
- status of structural factors and university entrepreneurship in military universities (Case study: Shahid Sattari Air University). *Journal of Marine Science Education*, Volume 3, Number 7, pp. 31-43.
20. Behzadi, Nazanin, Razavi, Mostafa, Hosseini, Sidersol. (1393). Designing a Conceptual Model of Entrepreneurial University in Organizational Entrepreneurship. *Entrepreneurship Development Quarterly*, No. 26, pp. 637-7.
21. Faramarznia, Zargham; Farhadi Rad, Hamid. (1393). Concepts and necessity of entrepreneurial university and presenting a theoretical model for measuring entrepreneurial university in Shahid Chamran University of Ahvaz. *International Management Conference*, Tehran, Mobin Cultural Ambassadors Institute.
22. Kordaeich Assadollah, Ahmadi Parviz, Ghorbani Zahra, Nikan Lahiji Nazila. (1391). Investigating the characteristics of entrepreneurial university in Tarbiat Modares University. *Entrepreneurship Development Quarterly*, Volume 5, Number 3, pp. 47-64.
23. Yadollahi Farsi Jahangir, Zali Mohammad Reza, Bagheri Fard Seyed Morteza. (1390). Identifying structural factors affecting the development of university entrepreneurship, a case study of a comprehensive scientific-applied university. *Science and Technology Policy Quarterly*, Fourth Year, No. 1, pp. 133.
24. Linton, G., & Klnton, M. (2019). University entrepreneurship education: a design thinking approach to learning. *Journal of innovation and Entrepreneurship*, 1-11.
25. Agwu, M.E., Onwuegbuzie, H.N. (2018). Effets of international marketing environments on entrepreneurship development, *Journal of innovation and Entrepreneurshp*, 1-14.
26. Zhimin, Dai, Lu, Guo. (2017). Innovative and Entrepreneurial Talents Identifying Realization in Information Controlling and the Bullwhip Effect Analysis, *Proceedings of the 7th International Conference on Innovation & Management*. Published by Wuhan University